

کلیات، برنامه و سرفصل دروس

رشته فقه و اصول گرایش فقه خانواده

سطح چهارم خواجهان

سال تحصیلی ۹۶-۹۵

فهرست:

۲	کلیات رشته
۳	عناوین دروس
۴	فقه ۱
۵	فقه ۲
۶	فقه ۳
۷	فقه ۴
۸	فقه ۵
۹	فقه ۶
۱۰	فقه ۷
۱۱	فقه ۸
۱۲	فقه ۹
۱۳	فقه ۱۰
۱۴	فلسفه فقه
۱۶	اصول فقه ۱
۱۷	اصول فقه ۲
۱۸	اصول فقه ۳
۱۹	اصول فقه ۴
۲۰	اصول فقه ۵
۲۱	اصول فقه ۶
۲۲	فقه خانواده ۱
۲۳	فقه خانواده ۲
۲۴	فقه خانواده ۳
۲۵	فقه خانواده ۴
۲۶	فقه خانواده ۵
۲۷	فقه خانواده ۶
۲۸	فلسفه نظام حقوق زن و خانواده در اسلام
۳۰	آیات الاحکام فقه خانواده
۳۲	حقوق کودک
۳۳	تحولات حقوق زن و خانواده در ایران

بسمه تعالی

کلیات رشته:

ماده ۱. عنوان رشته:

عنوان رشته سطح چهار رشته فقه و اصول گرایش فقه خانواده است.

ماده ۲. تعریف:

سطح چهار آموزشی - پژوهشی گرایش فقه خانواده از رشته فقه و اصول سومین مقطع از تحصیلات حوزوی است، که طلاب پس از گذراندن این دوره، توان تدریس، تحقیق، نقد، ارائه نظریه و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی این رشته را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار فقه و اصول با گرایش فقه خانواده دریافت می کنند.

ماده ۳. اهداف:

۱. ایجاد تسلط بر آراء، مکاتب و روش ها در زمینه فقه خانواده
۲. تقویت توان پژوهش در حد تحلیل، نقد و ارائه نظریه در مسائل فقهی
۳. ارتقاء توان پاسخگویی به نیازهای علمی و تخصصی فقه و اصول
۴. تامین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه سازی جهت تولید علم و توسعه دانش در زمینه فقه و اصول
۵. تامین استاد مورد نیاز در رشته فقه و اصول

ماده ۴. ضرورت:

گسترش روز افزون قلمرو دانش فقه اسلامی و پیدایش مسائل مستحدثه و نیازهای وسیع جوامع انسانی به پاسخ های علمی، مستدل و کاربردی و ضرورت برنامه ریزی برای توانمند شدن فراگیران علوم دینی در عرصه اسنباط احکام مورد نیاز از منابع فقهی (کتاب، سنت، عقل و اجماع)، برگزاری دوره عالی آموزشی پژوهشی در حوزه فقه اسلامی را امری ضروری و اجتناب ناپذیر می نماید.

ماده ۵. سیاست ها:

۱. اهتمام به ارتقاء فضائل و ملکات اخلاقی و معنوی طلاب
۲. اهتمام به بهره گیری از سنت های کارآمد حوزوی، فناوری ها و روش های نوین و مؤثر در آموزش و پژوهش
۳. اهتمام به پژوهش محور بودن دوره
۴. اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه پردازانه، با طرح دیدگاه های چالشی مرتبط با رشته
۵. تأکید بر بهره گیری از زبان تخصصی رشته در فعالیت های آموزشی و پژوهشی
۶. اهتمام به تأمین نیازهای علمی نظام و جامعه اسلامی در این رشته

عناوین و مشخصات دروس:

مشخصات کلی:

ردیف	عنوان	واحد
۱	دروس عمومی رشته فقه و اصول	۴۰
۲	دروس تخصصی گرایش فقه خانواده	۲۰
۳	دروس جبرانی	۶
۴	رساله علمی (پایان نامه)	۲۰
	جمع کل واحدها	۸۶

۱. دروس عمومی و تخصصی:

ردیف	عنوان درس	واحد	هدف
۱.	فقه ۱، ۲ و ۳ (عبادی)	۷	تسلط بر برخی مباحث مهم فقه عبادی با رویکرد استدلالی
۲.	فقه ۴ (اقتصادی)	۱	تسلط بر برخی مباحث مهم فقه اقتصادی با رویکرد استدلالی
۳.	فقه ۵ و ۶ (خانواده و ملحقات)	۴	تسلط بر برخی مباحث مهم فقه خانواده و ملحقات با رویکرد استدلالی
۴.	فقه ۷ و ۸ (معاملات)	۴	تسلط بر برخی مباحث مهم فقه معاملات با رویکرد استدلالی
۵.	فقه ۹ و ۱۰ (قضایی و حکومتی)	۴	تسلط بر برخی مباحث مهم فقه قضایی و حکومتی با رویکرد استدلالی
۶.	فلسفه فقه	۲	شناخت مباحث فرافقه‌ای، برای آگاهی کامل نسبت علم فقه به عنوان یک مجموعه و آسیب‌شناسی آن
۷.	اصول فقه ۱ تا ۶	۱۸	تسلط بر برخی مباحث اصولی تأثیر گذار در فقه استدلالی
۸.	فقه خانواده ۱ تا ۶	۲۰	تسلط بر برخی مباحث مهم فقه خانواده با رویکرد استدلالی
	جمع واحد	۶۰	

۲. دروس جبرانی:

ردیف	عنوان درس	واحد	هدف
۱	فلسفه نظام حقوق زن و خانواده در اسلام	۲	تبیین مبانی و مسایل بنیادی حقوق زن و خانواده
۲	آیات الاحکام فقه خانواده	۲	تسلط بر مباحث مهم و استدلالی آیات الاحکام خانواده
۳	حقوق کودک	۱	تسلط بر مباحث مهم و استدلالی حقوق کودک
۴	تحولات حقوق زن و خانواده در اسلام	۱	شناخت دگرگونی های حقوق زن و خانواده در ایران و آسیب شناسی اجمالی آن
	جمع واحد	۶	

تذکره: طلاب متقاضی ورود به این دوره می‌بایست دروس جبرانی به تعداد ۶ واحد را بگذرانند.

سرفصل:

- شرائط عمومی تکلیف (بلوغ و رشد)
- تقلید
  - ادله جواز تقلید
  - تقلید میت
  - تبعض در تقلید
- طهارت
  - خون حیض
    - قیود و شرائط
      - کمتر از سه روز نبودن
      - بیش از ده روز نبودن
      - استمرار در سه روز اول
    - ◇ نقاء متخلل
  - اقسام حائض
    - ذات العاده
    - مبتدئه
    - مضطربه
    - ناسیه
  - حد یأس
  - خون استحاضه
    - اقسام استحاضه

متن محوری: مستمسک العروه الوثقی، مرحوم سید محسن حکیم.

منابع:

۱. الموسوعه، مرحوم خوئی.
۲. الاجتهاد و التقليد، مرحوم امام خمینی.
۳. کتاب الطهاره، مرحوم امام خمینی.
۴. مصباح الفقيه، مرحوم محقق همدانی.
۵. جواهر الکلام، مرحوم محمدحسن نجفی.
۶. ریاض المسائل، مرحوم سید علی طباطبائی.
۷. شرح عروه الوثقی الطهاره، مرحوم مرتضی حائری.
۸. جامع المدارک، مرحوم سید احمد خوانساری.

شناسه درس: ۴۰۱۱۳۰۲

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز:

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه با رویکرد استدلالی.

سرفصل:

○ صلاة

● خلل صلاة

□ حديث لاتعاد

● وطن در صلاة مسافر

● اباحه مكان

● شرط ذكورت در امام جماعت

○ صوم

● اتحاد و اختلاف آفاق

● حكم حاكم در ثبوت هلال

متن محوری: مستمسک العروة الوثقی، مرحوم سید محسن حکیم.

منابع:

۱. الموسوعة، مرحوم خوئی.
۲. خلل الصلاة، مرحوم امام خمینی.
۳. مصباح الفقیه (صلاة و صوم)، مرحوم محقق همدانی.
۴. جواهر الکلام، مرحوم محمدحسن نجفی.
۵. ریاض المسائل، مرحوم سید علی طباطبائی.
۶. خلل الصلاة، مرحوم مرتضی حائری.
۷. جامع المدارک، مرحوم سید احمد خوانساری.

شناسه درس: ۴۰۱۱۳۰۳

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز:

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه با رویکرد استدلالی.

سرفصل:

○ حج

- شروط وجوب
  - استطاعت
- افعال حج
  - محدوده طواف
  - وقوف اختیاری و اضطراری عرفات و مشعر
- تروک احرام
  - استظلال
  - لبس مخیط
  - تطیب
  - تزئین

متن محوری: مستمسک العروه الوثقی، مرحوم سید محسن حکیم.

منابع:

۱. الموسوعه، مرحوم خوئی.
۲. جواهر الکلام، مرحوم محمدحسن نجفی.
۳. ریاض المسائل، مرحوم سید علی طباطبائی.
۴. الحج، عبد الله جوادی آملی (تقریر درس مرحوم محقق داماد).
۵. المرتقی الی الفقه الارقی، سید محمد روحانی.
۶. جامع المدارک، مرحوم سید احمد خوانساری.

شناسه درس: ۴۰۱۱۳۰۴

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز:

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه اقتصادی با رویکرد استدلالی

سرفصل:

○ خمس

- مؤونه
- اخبار تحلیل
- مصرف سهم امام علیه‌السلام

متن محوری: مستمسک العروه الوثقی مرحوم سید محسن حکیم

منابع:

۱. الموسوعه، مرحوم خوئی
۲. جواهرالکلام، مرحوم محمدحسن نجفی
۳. ریاض المسائل، مرحوم سید علی طباطبائی
۴. مصباح الفقیه، مرحوم محقق همدانی
۵. کتاب‌الخمس، مرحوم مرتضی حائری
۶. جامع‌المدارک، مرحوم سید احمد خوانساری

شناسه درسی: ۴۰۱۱۳۰۵

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز:

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه خانواده با رویکرد استدلالی

سرفصل:

○ نکاح

- نکاح بکر رشیده
- نظر و ستر
- نشوز و شقاق
- تعقیم (منع از حمل)

متن محوری: مستمسک العروة الوثقی، مرحوم سید محسن حکیم

منابع:

۱. الموسوعة، مرحوم خوئی
۲. جواهرالکلام، مرحوم محمدحسن نجفی
۳. ریاض المسائل، مرحوم سید علی طباطبائی
۴. کتاب نکاح، موسی شبیری زنجانی
۵. کتاب النکاح، مرحوم محمدعلی اراکی
۶. جامع المدارک، مرحوم سید احمد خوانساری

شناسه درس: ۴۰۱۱۳۰۶

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز:

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه خانواده با رویکرد استدلالی

سرفصل:

- نذر و عهد و قسم
  - تعلق وجوب به عنوان وفاء یا متعلق نذر
  - اشتراط اذن زوج
  - اشتراط صیغه
  - رجحان متعلق
- میراث
  - ارث زوجه
  - عول و تعصیب
  - غرقى و مهدوم عليهم

متن محوری: ریاض المسائل، مرحوم سید علی طباطبائی.

منابع:

۱. جواهرالکلام، مرحوم محمدحسن نجفی
۲. مستمسک العروة الوثقی، مرحوم سید محسن حکیم
۳. ارث الزوجه، مرحوم آقا ضیاء العراقی
۴. مسالک الأفهام، مرحوم شهید ثانی
۵. جامع المدارک، مرحوم سید احمد خوانساری

شناسه درسی: ۴۰۱۱۳۰۷

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز:

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه معاملات با رویکرد استدلالی

سرفصل:

- بیع
  - تصرفات اعتباری صبی
  - بیع مکره
  - تعلیق در عقد
- اختیارات
  - تخلف شرط
  - احکام شروط

متن محوری: مکاسب (بیع و اختیارات) مرحوم شیخ مرتضی انصاری

منابع:

۱. جواهرالکلام ، مرحوم محمدحسن نجفی
۲. ریاض المسائل، مرحوم سید علی طباطبائی
۳. مستمسک العروة الوثقی ، مرحوم سید محسن حکیم
۴. الموسوعه، مرحوم خوئی (التنقیح فی البیع)
۵. مصباح الفقاهه، مرحوم خوئی
۶. کتاب البیع، مرحوم امام خمینی
۷. فقه العقود، سید کاظم حائری
۸. المرتقی الی الفقه الارقی، مرحوم سید محمد روحانی

شناسه درس: ۴۰۱۱۳۰۸

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز:

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه معاملات با رویکرد استدلالی

سرفصل:

- دین (قرض)
  - ربا و حیل ربوی و برخی دیدگاه‌های جدید
- اجاره
  - اجاره به شرط تملیک
  - ضمان طیب
- شرکت
  - اقسام شرکت
  - قهری
  - اسباب و احکام
  - عقدی
  - اقسام و احکام
- تقسیم مال مشترک
- وقف
  - وقف بر عناوین و بطون
  - تغییر وقف

متن محوری: ریاض المسائل، مرحوم سید علی طباطبائی

منابع:

۱. الموسوعه، مرحوم خوئی
۲. جواهرالکلام، مرحوم محمدحسن نجفی
۳. جامع المدارک، مرحوم سید احمد خوانساری
۴. کتاب الاجاره، سید محمود هاشمی شاهرودی
۵. فقه الشركه، سید عبدالکریم موسوی اردبیلی

شناسه درس: ۴۰۱۱۳۰۹

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: نظری

پیش نیاز:

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه قضایی و حکومتی با رویکرد استدلالی

سرفصل:

○ قضاء

- ادله اثبات دعوا (بینة و علم قاضی)
- مدعی و منکر (تعریف، تشخیص و موارد تداعی)

○ ولایت فقیه

- مشروعیت ولایت
- محدوده تصرفات

متون محوری:

قضا و شهادت: مبانی تکملة المنهاج، مرحوم خوئی
ولایت فقیه: کتاب البیع، مرحوم امام خمینی

منابع:

۱. جواهر الکلام، مرحوم محمدحسن نجفی
۲. ریاض المسائل، مرحوم سید علی طباطبائی
۳. مستمسک العروة الوثقی، مرحوم سید محسن حکیم
۴. جامع المدارک، مرحوم سید احمد خوانساری
۵. دراسات فی ولایة الفقیه، مرحوم حسینعلی منتظری
۶. ولایة الامر، سید کاظم حائری
۷. القضاء، سید کاظم حائری
۸. القضاء و الشهادت، مرحوم جواد تبریزی
۹. فقه القضاء، سید عبدالکریم موسوی اردبیلی

شناسه درس: ۴۰۱۱۳۱۰

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظری

پیش نیاز:

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه قضایی و حکومتی با رویکرد استدلالی

سرفصل:

○ قصاص

- انواع جنایت
- قصاص مسلمان به کافر
- قصاص مادر در مقابل فرزند
- مماثلت در قصاص عضو

○ دیات

- خصال سته ديه
- ارش و حکومت و کیفیت تعیین
- ديه اهل کتاب
- تنصيف ديه و ارش زنان در ثلث و مازاد بر آن

○ حدود

- ارتداد
- سرقت(حرز، مفهوم و مصادیق حرز)
- سب النبي صلى الله عليه وآله

متن محوری: مبانی تکملة المنهاج ، مرحوم خوئی

منابع:

۱. جواهرالکلام، مرحوم محمدحسن نجفی
۲. ریاض المسائل، مرحوم سید علی طباطبائی
۳. جامع المدارک ، مرحوم سید احمد خوانساری
۴. القصاص، رحمت الله سیرجانی
۵. الديات، رحمت الله سیرجانی
۶. فقه الحدود و التعزیرات، سید عبدالکریم موسوی اردبیلی
۷. دراسات فی ولاية الفقيه، مرحوم حسینعلی منتظری
۸. مبانی تحریرالوسيله کتاب الحدود ، محمد مؤمن قمی

هدف: شناخت مباحث فراققه‌ای، برای آگاهی کامل نسبت به علم فقه به عنوان یک مجموعه و نقد و بررسی آن

سرفصل:

○ کلیات

- تعاریف
  - فلسفه
  - فقه
  - فلسفه‌های مضاف
  - فلسفه فقه
- پیشینه فلسفه فقه
- ضرورت پرداختن به فلسفه فقه
- اهداف و فوائد فلسفه فقه

○ قلمرو فلسفه فقه

- گستره فقه
  - جامعیت فقه اسلامی
    - دیدگاه حداکثری
    - دیدگاه حداقلی
  - جاودانگی فقه
    - احکام ثابت و متغیر
    - منطقه‌الفراغ شهید صدر
    - موضوعات مستحدثه
    - تأثیر زمان و مکان
  - اهداف فقه
    - ارشاد به مصالح دنیوی - اخروی
    - تنظیم روابط فردی - اجتماعی
  - مبانی فقه (کلامی، اخلاقی، ...)

○ مکتب‌شناسی و روش‌شناسی اجتهاد فقهی

- فقه تشریحی و تفریحی
- مکتب‌شناسی فقهی
  - چیستی مکتب، منهج، نظام و ...
  - مکاتب فقهی
    - اخباری

■ اصولی

➤ نقد و مقارنه مکاتب فقهی

● منابع و مستندات فقه

➤ ادله لَبّی

➤ ادله لفظی

■ ظهورات

- مباحث هرمنوتیک

● روش‌شناسی اجتهاد در فقه تفریعی

➤ جایگاه عقل و عرف در تفقه و اجتهاد

■ میزان استکشاف ملاک احکام

■ دیدگاه ابزاری و اصالی به عرف

➤ نقد و مقارنه روش‌شناسی اجتهادی

○ علم فقه شیعی و سایر علوم

● ارتباط فقه با سایر علوم (با اشاره به تئوری قبض و بسط شریعت)

● فقه شیعی و فقه عامّه

➤ منابع و مستندات تفقه

➤ مقارنه روش‌های اجتهادی

منابع:

۱. گفت‌وگوهای فلسفه فقه، جمعی از اساتید
۲. مبانی کلامی اجتهاد، مهدی هادوی
۳. جایگاه مبانی کلامی در اجتهاد، سعید ضیائی فر
۴. تأثیر اخلاق در اجتهاد، سعید ضیائی فر
۵. پیش‌درآمدی بر مکتب‌شناسی فقهی، سعید ضیائی فر
۶. فقه و عقل، ابوالقاسم علیدوست
۷. فقه و عرف، ابوالقاسم علیدوست
۸. فقه و مصلحت، ابوالقاسم علیدوست
۹. فلسفه‌های مضاف، عبدالحسین خسروپناه
۱۰. هرمنوتیک، احمد واعظی
۱۱. قبض و بسط تئوریک شریعت، عبدالکریم سروش
۱۲. معرفت دینی، صادق لاریجانی
۱۳. نقد قرائت رسمی از دین، محمد شبستری
۱۴. اقتصادنا، مرحوم شهید صدر
۱۵. الاسلام یقود الحیات، مرحوم شهید صدر
۱۶. کفایه الاصول، مرحوم آخوند
۱۷. بحوث فی علم الاصول، شهید صدر
۱۸. دوره کتاب‌های کنگره بررسی مبانی فقهی مرحوم امام خمینی در ۱۴ جلد، نشر مؤسسه نشر آثار مرحوم امام خمینی
۱۹. هرمنوتیک و نواندیشی دینی، جهانگیر مسعودی

اصول فقه ۱

شناسه درس: ۴۰۱۱۴۰۱

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظری

پیش نیاز:

هدف: تسلط بر برخی مباحث اصولی تأثیر گذار در فقه استدلالی

سرفصل:

- اجتماع امر و نهی
  - فرق تعارض و تراحم
  - دلالت نهی بر فساد در عبادات و معاملات
- ضد
  - ترتب
    - مرجّحات باب تراحم
- سیره و شهرت
  - سیره
    - اعتبار معاصرت
    - اشتراط امضاء یا عدم رد
  - شهرت
    - اعتبار استقلالی
    - اعتبار ترجیحی در تعارض اخبار
    - جابر یا کاسر بودن نسبت به خبر واحد

منابع:

۱. کفایة الاصول، مرحوم محمد کاظم خراسانی
۲. جواهر الاصول، مرحوم لنگرودی (تقریرات درس حضرت امام خمینی)
۳. فرائد الاصول (رسائل)، مرحوم مرتضی انصاری
۴. بحوث فی علم الاصول، سید محمود هاشمی (تقریرات شهید صدر)
۵. منتقى الاصول، مرحوم سید محمد روحانی
۶. مقالات الاصول، مرحوم آقا ضیاء عراقی
۷. فوائده الاصول، مرحوم محمد علی کاظمینی (تقریرات آقای نائینی)
۸. المحاضرات، محمد اسحاق فیاض (تقریرات مرحوم آقای خوئی)

سرفصل:

- مفاهیم
  - تعدّد شرط و اتحاد جزاء
- عام و خاص
  - نحوه دلالت ادوات
  - قانونیت در جعل احکام (مبنای حضرت امام خمینی)
  - اجمال مخصّص
    - شبهه مفهومیه
      - اقل و اکثر
      - متباینین
        - شبهه مصداقیه
          - اقل و اکثر
          - متباینین
  - جمع عرفی بین عام و خاص
- مطلق و مقید
  - تقابل اطلاق و تقييد
  - قدر متيقن در مقام تخاطب
- جمع عرفی بین مطلق و مقید

منابع:

۱. کفایة الاصول ، مرحوم محمد کاظم خراسانی
۲. جواهر الاصول، مرحوم لنگرودی (تقریرات درس مرحوم امام خمینی)
۳. فرائد الاصول (رسائل)، مرحوم مرتضی انصاری
۴. انوار الهدایة، مرحوم امام خمینی
۵. بحوث فی علم الاصول، سید محمود هاشمی (تقریرات شهید صدر)
۶. منتقى الاصول، مرحوم سید محمد روحانی
۷. مقالات الاصول، مرحوم آقا ضیاء عراقی
۸. فوائد الاصول، مرحوم محمد علی کاظمینی (تقریرات آقای نائینی)
۹. المحاضرات، محمد اسحاق فیاض (تقریرات مرحوم خوئی)

اصول فقه ۳

شناسه درس: ۴۰۱۱۴۰۳

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظری

پیش نیاز:

هدف: تسلط بر برخی مباحث اصولی تأثیر گذار در فقه استدلالی

سرفصل:

○ اصول عملیه

● برائت و احتیاط

■ در متباینین

- اضطرار به بعضی از اطراف علم اجمالی
- انحلال علم اجمالی
- حکم ملاقی یکی از اطراف
- شبهه‌ی غیر محصوره
- علم اجمالی در تدریجیات

متن درسی: استصحاب ، مرحوم امام خمینی

منابع:

۱. کفایة الاصول، مرحوم محمد کاظم خراسانی
۲. مصباح الاصول، مرحوم بهسودی (تقریرات مرحوم آقای خوئی)
۳. فرائد الاصول (رسائل)، مرحوم مرتضی انصاری
۴. انوار الهدایة، مرحوم امام خمینی
۵. دروس فی علم الاصول (الحلقه‌الثالثه)، مرحوم شهید صدر
۶. بحوث فی علم الاصول، سید محمود هاشمی (تقریرات شهید صدر)
۷. منتقى الاصول، مرحوم سید محمد روحانی
۸. مقالات الاصول، مرحوم آقا ضیاء عراقی
۹. فوائد الاصول، مرحوم محمد علی کاظمینی (تقریرات مرحوم آقای نائینی)
۱۰. تهذیب الاصول، جعفر سبحانی (تقریرات مرحوم امام خمینی)

اصول فقه ۴

شناسه درسی: ۴۰۱۱۴۰۴

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز:

هدف: تسلط بر برخی مباحث اصولی تأثیر گذار در فقه استدلالی

سرفصل:

○ اصول عملیه

● برائت و احتیاط

■ در اقل و اکثر

➤ دوران بین اقل و اکثر

➤ دوران بین تعیین و تخییر

➤ شک در اطلاق دخالت جزء یا شرط

منابع:

۱. کفایة الاصول، مرحوم محمد کاظم خراسانی
۲. مصباح الاصول، مرحوم بهسودی (تقریرات مرحوم آقای خوئی)
۳. فرائد الاصول (رسائل)، مرحوم مرتضی انصاری
۴. انوار الهدایة، مرحوم امام خمینی
۵. دروس فی علم الاصول (الحلقه الثالثه)، مرحوم شهید صدر
۶. بحوث فی علم الاصول، سید محمود هاشمی (تقریرات شهید صدر)
۷. منتقى الاصول، مرحوم سید محمد روحانی
۸. مقالات الاصول، مرحوم آقا ضیاء عراقی
۹. فوائد الاصول، مرحوم محمد علی کاظمینی (تقریرات مرحوم آقای نائینی)
۱۰. تهذیب الاصول، جعفر سبحانی (تقریرات مرحوم امام خمینی)

اصول فقه ۵

شناسه درسی: ۴۰۱۱۴۰۵

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز:

هدف: تسلط بر برخی مباحث اصولی تأثیر گذار در فقه استدلالی

سرفصل:

- استصحاب
  - استصحاب تعلیقی
  - استصحاب کلی
  - استصحاب در موضوعات مرکبه
  - استصحاب عدم تقدم (اصل تأخر حادث)
  - اصل مثبت

منابع:

۱. کفایة الاصول ، مرحوم محمد کاظم خراسانی
۲. مصباح الاصول، مرحوم بهسودی (تقریرات مرحوم آقای خوئی)
۳. فرائد الاصول (رسائل)، مرحوم مرتضی انصاری
۴. انوار الهدایة، مرحوم امام خمینی
۵. دروس فی علم الاصول (الحلقه الثالثه)، مرحوم شهید صدر
۶. بحوث فی علم الاصول ، سید محمود هاشمی (تقریرات شهید صدر)
۷. منتقى الاصول، مرحوم سید محمد روحانی
۸. مقالات الاصول، مرحوم آقا ضیاء عراقی
۹. فوائد الاصول، مرحوم محمدعلی کاظمینی (تقریرات مرحوم آقای نائینی)
۱۰. تهذیب الاصول، جعفر سبحانی (تقریرات مرحوم امام خمینی)

اصول فقه ۶

شناسه درسی: ۴۰۱۱۴۰۶

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز:

هدف: تسلط بر برخی مباحث اصولی تأثیر گذار در فقه استدلالی

سرفصل:

- تعارض ادله
- قاعده اولیه و ثانویه متکافئین
- مرجحات
- انقلاب نسبت

منابع:

۱. کفایة الاصول ، مرحوم محمد کاظم خراسانی
۲. مصباح الاصول، مرحوم بهسودی (تقریرات مرحوم آقای خوئی)
۳. فرائد الاصول (رسائل)، مرحوم مرتضی انصاری
۴. انوار الهدایة، مرحوم امام خمینی
۵. دروس فی علم الاصول (الحلقه الثالثه)، مرحوم شهید صدر
۶. بحوث فی علم الاصول ، سید محمود هاشمی (تقریرات شهید صدر)
۷. منتقى الاصول، مرحوم سید محمد روحانی
۸. مقالات الاصول، مرحوم آقا ضیاء عراقی
۹. فوائد الاصول، مرحوم محمدعلی کاظمینی (تقریرات مرحوم آقای نائینی)
۱۰. تهذیب الاصول، جعفر سبحانی (تقریرات مرحوم امام خمینی)

شناسه درسی: ۴۰۱۱۳۱۲

تعداد واحد: ۴

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز:

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه خانواده با رویکرد استدلالی

سرفصل:

○ نکاح

● روابط زن و مرد

■ مستثنیات از حرمت نظر

➤ کفّار

➤ زنان بی‌میالات

➤ قواعد من النساء

➤ رجوع به طیب

■ ملازمه ستر و نظر

■ خلوت و مخالطه با نامحرم

● اشتراط کفویت

■ منع از کفو(عضل)

■ نکاح با اهل تسنن

● نکاح اهل کتاب

● شرط ضمن عقد نکاح

■ لزوم عدم مخالفت شرط با کتاب و سنت و مقتضای عقد

■ خیار تخلف وصف

منابع:

۱. جواهرالکلام، مرحوم محمدحسن نجفی

۲. ریاض المسائل، مرحوم سید علی طباطبائی

۳. جامع المدارک، مرحوم سید احمد خوانساری

۴. مستمسک العروة الوثقی، مرحوم سید محسن حکیم

۵. الموسوعة، مرحوم خوئی

۶. کتاب نکاح، موسی شیبیری زنجانی

۷. کتاب النکاح، مرحوم محمدعلی اراکی

۸. کتاب النکاح، ناصر مکارم شیرازی

شناسه درس: ۴۰۱۱۳۱۳

تعداد واحد: ۴

نوع واحد: نظری

پیش نیاز:

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه خانواده با رویکرد استدلالی

سرفصل:

- مهر
  - حق حبس
  - موارد تنصیف مهر
- محرمات ابدی
  - معقوده در عدّه
  - معقوده در احرام
  - مزنی بهها
- حقوق همسر
  - نفقات (به ویژه اشتراط تمکین)
  - حسن سلوک
  - نشوز و شقاق
  - خروج از منزل
  - اشتغال همسر
  - تنافی عبادات با حق همسر

منابع:

۱. جواهرالکلام ، مرحوم محمدحسن نجفی
۲. ریاض المسائل، مرحوم سید علی طباطبائی
۳. جامع المدارک ، مرحوم سید احمد خوانساری
۴. مستمسک العروة الوثقی، مرحوم سید محسن حکیم
۵. الموسوعه ، مرحوم خوئی
۶. کتاب نکاح، موسی شبیری زنجانی
۷. کتاب النکاح، مرحوم محمدعلی اراکی
۸. کتاب النکاح ، ناصر مکارم شیرازی
۹. تفصیل الشریعه، مرحوم محمد فاضل موحدی لنکرانی

شناسه درس: ۴۰۱۱۳۱۴

تعداد واحد: ۴

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز:

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه خانواده با رویکرد استدلالی

سرفصل:

- اولاد
  - موارد جواز سقط جنین
  - عقم و موارد جواز آن
  - حق حضانت
- فسخ نکاح
  - عیوب
  - تخلف وصف
- مسائل قضایی نکاح
  - نزاع در نفقه
  - نزاع در مهریه
  - نزاع در زوجیت
    - نزاع در اصل زوجیت
    - نزاع در زمان زوجیت
    - نزاع در نوع زوجیت
- مسائل مستحدثت
  - اجاره رحم (احکام تکلیفی و وضعی)
  - تغییر جنسیت
  - شبیه سازی

منابع:

۱. جواهرالکلام ، مرحوم محمدحسن نجفی
۲. ریاض المسائل ، مرحوم سید علی طباطبائی
۳. جامع المدارک ، مرحوم سید احمد خوانساری
۴. مستمسک العروة الوثقی ، مرحوم سیدمحمدحسن حکیم
۵. الموسوعة ، مرحوم خوئی
۶. کتاب نکاح، موسی شبیری زنجانی
۷. کتاب النکاح، مرحوم محمدعلی اراکی
۸. کتاب النکاح ، ناصر مکارم شیرازی
۹. کلمات سدیده، محمد مومن قمی
۱۰. الانجاب الصناعی، سیدمحمدرضاسیستانی
۱۱. مجله فقه اهل بیت علیهم السلام ، موسسه دائره المعارف فقه اسلامی
۱۲. مجله کاوشی نو در فقه، دفتر تبلیغات اسلامی

فقه خانواده ۴

شناسه درسی: ۴۰۱۱۳۱۵

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز:

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه خانواده با رویکرد استدلالی

سرفصل:

○ طلاق

● طلاق حاکم

■ طلاق غائب

■ طلاق مفقودالاثار

■ طلاق قضایی

➤ عسر و حرج

➤ موارد ضرر

■ نوع طلاق حاکم

● عدّه

■ مقدار

■ عدّه زنان فاقد رحم

■ رجوع در عدّه

منابع:

۱. جواهرالکلام، مرحوم محمدحسن نجفی
۲. ریاض المسائل، مرحوم سید علی طباطبائی
۳. جامع المدارک، مرحوم سید احمد خوانساری
۴. مستمسک العروة الوثقی مرحوم سیدمحمدحسن حکیم
۵. الموسوعه، مرحوم خوئی
۶. فقه الثقلین، یوسف صانعی
۷. کلمات سدیدة، محمد مومن قمی
۸. بحوث فقهیه، مرحوم شیخ حسین حلی

شناسه درسی: ۴۰۱۱۳۱۶

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز:

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه خانواده با رویکرد استدلالی

سرفصل:

- خلع و مبارات
  - صیغه خلع و مبارات
  - رجوع از بذل
- مسائل قضایی طلاق
  - نزاع در اصل طلاق
  - نزاع در عدّه
  - نزاع در رجوع
- لعان
  - اسباب
    - قذف
    - نفی ولد
  - احکام
    - انتفاء ارث و ...

منابع:

۱. جواهرالکلام، مرحوم محمدحسن نجفی
۲. ریاض المسائل، مرحوم سید علی طباطبائی
۳. جامع المدارک، مرحوم سید احمد خوانساری
۴. مستمسک العروة الوثقی، مرحوم سیدمحسن حکیم
۵. الموسوعه، مرحوم خوئی
۶. فقه الثقلین، یوسف صانعی
۷. بحوث فقهیه، مرحوم شیخ حسین حلی

فقه خانواده ۶

شناسه درسی: ۴۰۱۱۳۱۷

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز:

هدف: تسلط بر برخی قواعد مهم فقه خانواده

سرفصل:

قواعد فقه خانواده

- قاعده فراش
- قاعده الطلاق بید الزوج (به ویژه بحث وکالت به زوجه در طلاق)
- قاعده قوامیت رجال بر نساء
- لا مهر لبغی
- لا حدّ للمهر قلّة و کثرة
- المطلقّة رجعیاً زوجة
- قاعده رضاع
- حد رضاع محرم
- عموم تنزیل (باتوجه به فروع وسیله النجاة مرحوم اصفهانی

منابع:

۱. جواهرالکلام ، مرحوم محمدحسن نجفی
۲. الموسوعة ، مرحوم خوئی
۳. القواعدالفقهیة ، مرحوم سید حسن بجنوردی
۴. القواعدالفقهیة، ناصر مکارم شیرازی
۵. العناوین، مرحوم عبدالفتاح حسینی مراغی
۶. القواعدالفقهیة ، سید علی فرحی
۷. وسیلة النجاة ، مرحوم سید ابوالحسن موسوی اصفهانی

فلسفه نظام حقوق زن و خانواده در اسلام

شناسه درس: ۴۰۱۲۳۰۱

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز:

هدف: تبیین مبانی و مسایل بنیادی حقوق زن و خانواده

سرفصل:

- مفهوم شناسی
  - حق و حکم
  - نظام حقوقی
- مبانی حقوق
  - الهی بودن حقوق
    - تناسب تکوین و تشریح (توجه شارع به امور تکوینی در جعل احکام با توجه به مباحث تطبیقی)
    - رابطه باید و هست
  - غیر الهی بودن حقوق
    - مکاتب حقوق طبیعی
    - مکاتب تاریخی و تحقیقی (پوزیتیویستی)
  - منابع حقوق
  - عقل
    - عقل و کشف ملاکات احکام (برخی تطبیقات: مهر، شهادت، نشوز و ضرب)
    - عقل گرایی و نظریه مقاصد شریعت
  - عرف
    - عرف و استنباط احکام
    - عرف و تشخیص و تطبیق موضوعات
- معرفت شناسی و حقوق
- رابطه حقوق زن و اخلاق
  - تقدم اخلاق بر حقوق در خانواده (مباحث تطبیقی)
  - تناسب حقوق و اخلاق
    - عدم تنافی بین شرع و اخلاق (بیان برخی تطبیقات)
- اصول و جهت گیری های حاکم بر حقوق زن و خانواده
  - آزادی حقوقی (حدود مسئولیت انسان)
  - استقلال
    - اصل عدم ولایت
    - قومیت
  - حکمت
  - عدالت

- رابطه آن با برابری
- دیدگاه اسلامی
- دیدگاه فمینیستی
- رابطه آن با حکمت
- تناسب حق و تکلیف
- مسؤولیت متقابل

منابع:

۱. تفسیر المیزان ذیل آیات شریفه ۲۲۸ و ۲۴۳ سوره مبارکه بقره و سوره مبارکه نساء علامه طباطبایی
۲. پرسش ها و پاسخ ها (بخش حقوق زن) محمد تقی مصباح یزدی
۳. نظام حقوق زن در اسلام مرتضی مطهری
۴. فلسفه حقوق خانواده ۳ جلدی حکمت نیا
۵. حقوق و مسؤولیت های فردی و اجتماعی زن حکمت نیا
۶. باز پژوهی حقوق زن ناصر قربان نیا و همکاران
۷. اسلام و تفاوت های جنسیتی حسین بستان
۸. خانواده در اسلام حسین بستان
۹. فلسفه حقوق ۳ جلدی ناصر کاتوزیان
۱۰. حقوق طبیعی و تاریخ لئواشترانس ترجمه باقر پرهام
۱۱. مبانی فلسفه اخلاق رابرت ال. هلمز ترجمه مسعود علیا
۱۲. حق و مصلحت محمد راسخ
۱۳. الگوی جامع شخصیت زن مسلمان محمدتقی سبحانی
۱۴. فقه و عقل ابوالقاسم علی دوست
۱۵. فقه و عرف ابوالقاسم علی دوست
۱۶. حقوق و عدالت ناصر کاتوزیان
۱۷. فلسفه حقوق اسلامی محمد خالد مسعود ترجمه محمد رضا مظفری

آیات الاحکام فقه خانواده

شناسه درس: ۴۰۱۱۳۱۱

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز:

هدف: تسلط بر مباحث مهم و استدلالی آیات الاحکام خانواده

سرفصل:

○ مقدمه

• پیشینه بحث از آیات الاحکام

○ مفاهیم و کلیات

• قرآن و تشریح

▪ دیدگاه تشریحی بودن قرآن

• سیاق و دلالت سیاقی در قرآن

• احکام امم پیشین در قرآن

○ آیات نکاح

• استحباب نکاح و انکاح (نور/۳۲ و نساء/۳)

• تعدد زوجات (نساء/۳ و ۱۲۹)

• ازدواج موقت (نساء/۲۴)

• خواستگاری (بقره/۲۳۵)

• ستر و نظر (نور/۳۰)

• اولیاء عقد (بقره/۲۳۷)

• اشتراط کفویت (بقره/۲۲۱ و نور/۳ و ۲۶ و ممتحنه/۱۰)

• محارم زن (نور/۳۱ و احزاب/۵۵)

▪ ازدواج های محرم (نساء/۲۲-۲۴ و بقره/۲۲۱)

▪ عناوین محرم (نساء/۲۲ و ۲۳ و ۲۴)

➤ نسبی

➤ مصاهری

➤ رضاعی

• مهر (نساء/۴ و ۱۹ و ۲۰ و ۲۱)

• قسم و عدل (نساء/۳ و ۱۲۸ و ۱۲۹)

• معاشرت بالمعروف (نساء/۱۹ و بقره/۲۳۱)

• نشوز و شقاق (نساء/۲۴ و ۲۵)

• نفقه (بقره/۲۳۳ و طلاق/۶ و ۷)

• ارضاع ولد و حضانت (بقره/۲۳۳)

• لزوم حفظ انساب

▪ فرزند خواندگی (احزاب/۴ و ۵ و ۳۷ و ۴۰)

• استیذان در ساعات خلوت (نور/۵۸و۵۹)

○ آیات طلاق

• استشهاد در طلاق (طلاق/۲)

• تعدد طلاق (طلاق/۳و۹ و بقره/۲۲۹ و ۲۳۰)

• تنصیف مهر با طلاق قبل از دخول (بقره/۲۳۷ و احزاب/۴۹)

• طلاق بدون تعیین مهر (بقره/۲۳۶)

• احکام مطلقه (بقره/۲۳۱و۲۳۲و۲۴۱)

• عده

▪ عده وفات (بقره/۲۳۴)

▪ عده طلاق

➤ بائن (احزاب/۴۹)

➤ رجعی (بقره/۲۲۸)

➤ حامل (طلاق/۴)

▪ احکام عده (طلاق/۱)

○ آیات لعان (نور/۶-۹)

○ آیات ایلاء (بقره/۲۲۶و۲۲۷)

○ آیات ظهار (مجادله/۱-۴ و احزاب/۴)

منابع

۱. فقه پژوهی در قرآن ، سید محمدعلی ایازی
۲. جریان شناسی آیات فقهی قرآن، محمد علی مهدوی راد (آستان قدس رضوی)
۳. کنز العرفان، مرحوم فاضل مقداد
۴. زبده البیان، مرحوم محقق اردبیلی
۵. مسالک الأفهام ، سید جواد عاملی
۶. دروس تمهیدیة فی آیات الاحکام، محمد باقر ایروانی
۷. الموسوعة، مرحوم خوبی
۸. جواهر الکلام، مرحوم محمد حسن نجفی
۹. الجامع لاحکام القرآن، محمد بن احمد قرطبی
۱۰. مجمع البیان، مرحوم طبرسی

شناسه درس: ۴۰۱۲۳۰۳

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: نظری

پیش نیاز:

هدف: تسلط بر مباحث مهم و استدلالی حقوق کودک

❖ سرفصل

- نسب کودک
  - نسب کودک شبیه سازی شده
  - نسب کودک در تلقیح مصنوعی (اقسام و احکام آن)
  - فرزند خواندگی در فقه و قانون
  - ولد زنا و ولد شبهه (نسب، نفقه، حضانت و محرمیت)
- بلوغ و رشد
  - ماهیت بلوغ و رشد
  - اعتبار بلوغ و رشد در معاملات به معنای اعم آن
  - اعتبار بلوغ و رشد در جزائیات
- کودک و احکام وضعی
  - * در ارائه مباحث فوق کنوانسیون حقوق کودک و نقد و بررسی آن نیز مورد توجه قرار گیرد.
  - * همچنین جزوه کامل کنوانسیون حقوق کودک در اختیار طلاب قرار گیرد.

منابع:

۱. موسوعه احکام الاطفال و ادلته، مرکز فقهی ائمه اطهار علیهم السلام
۲. جواهر الکلام، مرحوم محمدحسن نجفی
۳. موسوعه، مرحوم خوئی
۴. ریاض المسائل، مرحوم سید علی طباطبایی
۵. کتاب نکاح، سید موسی شبیری زنجانی
۶. کتاب النکاح، ناصر مکارم شیرازی
۷. مجله فقه اهل بیت علیهم السلام، مقاله های مربوط

شناسه درس: ۴۰۱۲۳۰۲

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز:

هدف: شناخت دگرگونی‌های حقوق زن و خانواده در ایران و آسیب‌شناسی اجمالی آن

سرفصل:

- ضرورت اصلاحات در حقوق زن و خانواده
  - وجود قوانین ناقص و مبهم
  - خلأ‌های قانونی
  - تحولات فرهنگی و اجتماعی و پیدایش ظرفیت‌ها و محدودیت‌ها
- تاریخچه اصلاحات حقوقی
  - شروط ضمن عقد نکاح
  - سن ازدواج
  - ثبت ازدواج
  - تعدد ازدواج و شروط آن
  - محاسبه مهریه به نرخ روز
  - وضعیت نخله
  - نفقه و مصادیق آن
  - حضانت
  - طلاق
  - عیوب مجوز فسخ نکاح
  - ارث از عقار
- آسیب‌شناسی اصلاحات حقوقی
  - توسعه حقوق به حوزه مسائل اخلاقی و عرفی
  - غلبه نگاه فردی و غفلت از خانواده، اجتماع و حکومت
  - عدم تناسب و هماهنگی قوانین
  - غلبه نگاه سکولار و ...

منابع:

۱. فصلنامه کتاب زنان، (مطالعات راهبردی) شورای فرهنگی و اجتماعی زنان
۲. حقوق زن و خانواده، حکمت‌نیا، محمود، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی
۳. حقوق و مسئولیت‌های فردی و اجتماعی زن، حکمت‌نیا، محمود، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی
۴. مقالات چاپ شده در کتاب مجموعه گفتگوهای هم‌اندیشی، دفتر مطالعات و تحقیقات زنان

۵. نشریه حوراء، دفتر مطالعات و تحقیقات زنان، ش ۱۲ و ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ و ۴۰
۶. مجموعه نظریات شورای نگهبان، مهرپور، حسین، کیان
۷. مجموعه نشست های قضایی، میرزایی، علی رضا، معاونت آموزش و تحقیقات قوه قضائیه
۸. پرسمان فقهی و قضایی، مجلات مربوط به حقوق خانواده، نشر قضا
۹. مجموعه نظریات فقهی و حقوقی، مجلات مربوط به حقوق خانواده
۱۰. بایسته های تقنین، حوزه و دانشگاه، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

رساله علمی (پایان نامه)

شناسه درس: ۴۰۱۲۴۰۱

تعداد واحد: ۲۰

نوع واحد: عملی